

העידן הפוסט־אנושי : בין פנטזיה לחיי נצח לבהלה קיומית

יוחאי עתריה ועמיחי שלו

π

פרדס הוצאה לאור

Yochai Ataria and Amichai Shalev

THE POST-HUMAN ERA: FROM FANTASY TO ETERNAL LIFE TO EXISTENTIAL PANIC

עריכה לשונית: נעם קצב

עיצוב הכריכה: קריסטינה מורדוכוביץ'
ציור על הכריכה: יהונתן הירשפלד

מפעל הפיס 
דברים טובים מתחילים כאן

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר
מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי
מכני או אחר — כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש
מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא
ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב: 978-1-61838-000-0 ISBN:

© כל הזכויות שמורות

ת"ד 33709, חיפה 3133602

e-mail: contact@pardes.co.il

תשע"ו 2016

Printed in Israel

המילה המועדפת עליי¹

מרי דריאסק²

איני יודעת דבר על המילה "נשמה", אבל אני מבינה את המילה "חיה".
אומרים שלשתייהן שורש משותף,³ שורש מן האוויר: הנשימה⁴ —
שמחיה, זו שנושמת. איני מבינה "נשמה". נשמה — אין לי כזו. מאז
ימי הביניים, מאז מפגשי השבת של המכשפות, מאז המערות, אני
נטולת נשמה, יצור מלא נשימה שאין לו נשמה. אישה, בעל חיים, בעלת
חיים, אם תרצו.⁵ לו היה לי טוטם, היה זה לווייתן או פיל; חיות עצומות,
עתיקות, חכמות. חיות של נשימה. אבל אין לי טוטם, אין לי אלוהים.
יש לי מוח ויש לי לא-מודע. אני שואפת ואני נושפת. אני חולמת. אני
צוללת. אני מתרסקת. אני קוברת את מְתִי פֶּאֶבֶק. תחת עפעפיי חולפים
חלומות, אפשר לחוש בהם מתגלגלים ומכשכשים.⁶ יש להם צורה. הם
אמתיים. אני ממליטה. אני פוגשת במבטו של אייל בלי להניד עפעף.
אני הוזה עם הכלבים. אני מגששת את דרכי בדיוק כמו התמנונים.
אני נעה בזהירות בעודי שולחת מחושים ארוכים. במים, באוויר ועל
פני האדמה. העור שלי עשוי קשריות. אני מתכדרת כדי לישון. אני

1 Marie Darrieussecq, "Mon mot préféré." *Contemporary French and Francophone Studies* 16, no. 5 (2012): 725

2 תרגם מצרפתית והוסיף הערות: ניר קדם.

3 בצרפתית יש קרבה אטימולוגית בין המילה "נשמה" (*âme*) למילה "חיה" (*animal*). מקורן של שתי המילים הוא במילה הלטינית *anima*, שפירושה נשמה אבל גם "אוויר" וגם "נשימה". בעברית השורש המשותף של המילים "נשמה" ו"נשימה" יוצר (בהקשר הנוכחי) באקראי ובעקיפין קשר סמנטי בין "נשמה" ל"אוויר".

4 במקור: *souffle*. המילה מציינת את האוויר שננשף ואת תהליך הנשימה עצמו (בדומה למילה *breath* באנגלית), אבל גם את היכולת לנשום. המילה משמשת בצרפתית גם כדי לציין השראה ספרותית או אמנותית, משמעות שתודגש בשורות החותמות של קטע זה.

5 במקור, כמו כאן, אותה המילה מופיעה פעמיים — *animal*. ההבדל הוא רק בהטיה המגדרית של המילה: תחילה בזכר, אחר כך בנקבה.

6 במקור הפועל *renouer* מציין גם "להתנועע" וגם "לכשכש בזנב" כשמדובר בבעלי חיים. התרגום מדגיש את המוכן החייתי בשל תפקידו בהקשר הנוכחי.

מקשיבה. האני שכותב הוא נטול נשמה, נטול היסטוריה, הוא הולך ובא עם הזמן, עם המרחב, עם החיות. נושם מי שיכול. מרחרח מי שיכול. חִיְתִי בכל השפות. אני מצדיעה לָךְ; לָךְ, חיה; את שעוֹדֶךְ מקיימת חיים על פני האדמה, את לא מותירה אותנו לבדנו, לבדנו, אותנו, אנחנו.⁷ (טקסט שנכתב עבור וילה ז'ילה בשנת 2010).

7 במקור שתי המילים האחרונות זהות: *nous, nous* אפשר להבין כחזרה על נטיית מילת היחס שציינה קודם מושא ישיר — "אותנו, אותנו"; או כהתחלפות של מילת היחס "אותנו" בכינוי הנפרד "אנחנו" — "אנחנו, אנחנו"; או כהתגונות בין מילת היחס לכינוי הגוף, כמו בתרגום הנוכחי — "אותנו, אנחנו", שמנכיחה ריבוי מובנים. אפשר לטעון שהחזרה כאן סוגרת את מעגל אי-ההכרעה בין האנושי לחייתי שנמשך לכל אורך הטקסט הקצר הזה: החיה נבדלת מהאדם וגם נשזרת או נמזגת באדם בתנועה בלתי פוסקת, במעבר ממשפט למשפט, ללא הכרעה או מיוזג סופי. לבסוף, ה"אנחנו" הקולקטיבי האנושי — זה שמצוין ב"אותנו", זה שלעולם אינו לבד בזכות החיה שמלווה אותו — הופך ל"אנחנו" קולקטיבי שכולל את החיה ללא הבחנה בין האנושי לחייתי. הכפילות של *nous* מפרידה ובה בעת מחברת בין שתי צורות של קיום קולקטיבי: אנושי וחייתי.